

ΑΠΟΣΤΟΛΗ **ΜΟΝΗ ΤΟΠΛΟΥ**

Γκολφ στο Βάι Ανάπτυξη ή καταστροφή;

Από τη μία βρίσκεται ένας ικανότατος μάνατζερ, ο **ηγούμενος Φιλόθεος**, που προωθεί μια τουριστική επένδυση 7.000 κλινών και τριών γηπέδων γκολφ στη Σητεία. Κι από την άλλη, ο 58χρονος **Μανώλης Τσαντάκης**, πρόεδρος του τοπικού περιβαλλοντικού συλλόγου και όλοι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι μια τέτοια υδροβόρα εγκατάσταση σε ένα ευαίσθητο οικοσύστημα είναι, τουλάχιστον, παραλογισμός.

Του **Νίκου Βαφειάδη** - Φωτογραφίες: **Βαγγέλης Ζαβός**

Δημιουργός της «Βιοσητεία Α.Ε.», μιας εταιρείας παραγωγής βιολογικού λαδιού, κρασιού και τσικουδιάς, ο 67χρονος ιερωμένος με τη συμφωνία που έκλεισε με ξένους επενδυτές εξασφάλισε πως η Μονή θα εισπράττει για τουλάχιστον 80 χρόνια το 10% του ακαθάριστου εισοδήματός τους.

Ηγούμενος Φιλόθεος

«Θα ήταν αμαρτία να μείνει αναξιοποίητη η περιοχή»

Η ανακαινισμένη Μονή Τοπλού στα ανατολικά του νομού Λασιθίου αποτελεί σήμερα ουσιαστικά τουριστικό αξιοθέατο. Φθάνοντας, θα συναντήσει κανείς δεξιά πριν από την είσοδο την ταβέρνα-αναψυκτήριο, ενώ μόλις διαβεί τη μεταλλική καστρόπορτα θα βρεθεί μπροστά στις προθήκες του εμπορικού καταστήματος στο οποίο διατίθενται σχεδόν τα πάντα: βάζα, εικόνες, CD, διακοσμητικά, κρέμες περιποίησης σώματος και σαπούνια, εγκυκλοπαιδείες, συνταγές μαγειρικής, τουριστικοί χάρτες με αξιοθέατα, ακόμη και πλήρης σειρά των έργων του αφορισμένου Νίκου Καζαντζάκη. Αποτελεί, δε, ίσως το μοναδικό μοναστήρι στο οποίο κάμερες κλειστού κυκλώματος παρακολουθούν τους επισκέπτες ακόμη και κατά τη διάρκεια της λειτουργίας μέσα στην εκκλησία.

Στη βυζαντινή Μονή της Παναγίας της Ακρωτηριανής, τη Μονή Τοπλού (όπως

ονομάστηκε στην Τουρκοκρατία), κατοικούν σήμερα δύο μοναχοί, ο ηγούμενος Φιλόθεος και ο μοναχός Ζαχαρίας. Η Μονή πέτυχε τα τελευταία χρόνια να κατοχυρώσει δικαστικά στην ιδιοκτησία της, με τίτλους που ανάγονται στην περίοδο της Τουρκοκρατίας, μια τεράστια κτηματική περιουσία έκτασης 40.000 στρεμμάτων, στην οποία περιλαμβάνεται και το φημισμένο φοινικόδασος στο Βάι.

Ο 67χρονος ηγούμενος της Μονής, Φιλόθεος (Μιχάλης Σπανοδάκης) από το χωριό Κρυνονέρι, μπήκε ως δόκιμος τερομόναχος το 1960, σε ηλικία 19 χρόνων και ανέλαβε ηγούμενος ήδη από το 1969. Σήμερα, λόγω της τεράστιας περιουσίας της Μονής, αποτελεί τον πιο ισχυρό παράγοντα της περιοχής. Από αυτόν εξαρτώνται οι κτηνοτρόφοι που βόσκουν στα χωράφια του, από αυτόν και οι καλλιεργητές.

Όταν φτάσαμε στο μοναστήρι, εκείνος έλειπε στη Σητεία. Μόλις επέστρεψε, ζή-

τησε να βιαστούμε, γιατί σε μισή ώρα ήταν η λειτουργία του Εσπερινού. Τελικά όμως προτίμησε τη συζήτηση. «Έχουμε και ψάλτες», μου είπε με νόημα αργότερα. Τον ρώτησα για τα βιβλία του Καζαντζάκη που πωλούνται στη Μονή. «Αφού αυτά θέλουν οι τουρίστες...», το ξεπέρασε. Τον ρώτησα πώς συμβαδίζει ο μοναχισμός και η τεροσύνη με τα μαγαζιά, τις μπίζνες και τα διαρκή ταξίδια. «Στη Γερμανία πάω πολλές φορές στην εμπορική έκθεση, στα Ιεροσόλυμα για να προσκυνήσω, στην Αίγυπτο πήγα για τη Μονή του Σινά, στην Αργεντινή γιατί ήταν γνωστός μου ο μητροπολίτης, στη Βραζιλία γιατί έτυχε και με χρειάστηκαν. Η ζωή η μοναστική είναι μέσα μας. Και όταν δουλεύεις υπάρχει τρόπος να προσεύχεσαι. Τις περισσότερες φορές τρέχω έξω, είναι μεγάλες οι απαιτήσεις. Αμα είσαι αργόσχολος και είναι μετέωρο το μυαλό, τότε υπάρχει στροβιλισμός και κλυδωνίζεσαι. Είμαι κοσμοκαλόγερος, όπως ο ▶

«Αν θέλεις να προσελκύσεις έναν τουρίστα ποιότητας, πρέπει να του παρέχεις και κάποια πράγματα που ζητάει...»

Οι υπερσύγχρονες εγκαταστάσεις εμφιάλωσης του λαδιού. Στις ετικέτες αποτυπώνεται η μορφή του ηγούμενου.

«Ερημοποίηση μπορεί να γίνει. Αλλά δεν συντελεί το γκολφ στην ερημοποίηση. Αν γίνει, θα γίνει για μια σειρά από φυσικούς λόγους.»

Ηγούμενος Φιλόθεος

Παπαδιαμάντης...». Στην πραγματικότητα, ένας ικανός μάνατζερ, δημιουργός της «Βιοσητεία Α.Ε.». Όλες οι μονάδες παραγωγής λειτουργούν στην εντέλεια, 500 τόνοι λάδι ετησίως, 50 τόνοι κρασί, 10 τόνοι τοικουδιά. Το 90% της βιολογικής παραγωγής εξάγεται. Με τη μορφή του ίδιου, καλλιτεχνικά αποτυπωμένη στην ετικέτα του λαδιού.

Το ιστορικό της επένδυσης

Το 1991, ο ηγούμενος Φιλόθεος δημιούργησε το Κοινωνοφελές Ίδρυμα «Παναγία η Ακρωτηριανή», με πρόεδρο τον μητροπολίτη Ιεράπετρας και αντιπρόεδρο τον ίδιο, στο οποίο μεταβίβασε την έκταση 26.000 στρεμμάτων που αποφάσισε να αξιοποιήσει. «Για να μη λένε ότι η Μονή ασχολείται με τουριστικές επενδύσεις...». Προχώρησε σε διεθνή διαγωνισμό, ενώ επέ-

λεξε ως χρηματοοικονομικό σύμβουλο την εταιρεία συμβούλων «Ernst & Young». Το 1994 διαμορφώθηκαν οι τελικές προσφορές από τις δύο εταιρείες που πήραν τελικά μέρος. Προκρίθηκε η βρετανική εταιρεία «Loyalward Ltd», που πρότεινε την κατασκευή έξι τουριστικών χωριών, δυναμικότητας 7.000 κλινών και τριών επαγγελματικών γηπέδων γκολφ, προϋπολογισμού 1,2 δισεκατομμυρίων ευρώ, σε ένα δήμο 2.500 κατοίκων. «Σκέφτηκα πως θα ήταν αμαρτία να μείνει αναξιοποίητη αυτή η περιοχή. Ερημοποίηση μπορεί να γίνει. Αλλά δεν συντελεί το γκολφ στην ερημοποίηση. Αν γίνει, θα γίνει για μια σειρά από φυσικούς λόγους. Αν δεν γίνει το γκολφ, δεν γίνεται τίποτα. Αν θέλεις να προσελκύσεις κάποιον τουρίστα ποιότητας, πρέπει να του παρέχεις και κάποια πράγματα που ζητάει...».

Στη σύμβαση που υπέγραψαν το Ίδρυ-

μα Παναγία η Ακρωτηριανή και η βρετανική εταιρεία προβλέπεται ότι η έκταση των 26.000 στρεμμάτων παραχωρείται για 80 χρόνια στην «Loyalward Ltd», η οποία υποχρεούται να καταβάλλει ετησίως στο Ίδρυμα το 10% επί του ακαθάριστου εισοδήματος. Στο άρθρο 2 όμως ορίζεται σαφώς πως και μετά την πάροδο των 80 χρόνων «το Ίδρυμα θα διασφαλίζει ότι οι μισθωτές ή κάτοχοι των βιλών και διαμερισμάτων θα συνεχίσουν να απολαμβάνουν ακώλυτα τα δικαιώματά τους για όσο χρόνο το Ίδρυμα παραμένει κύριος της σχετικής έκτασης γης», ρύθμιση που παραπέμπει σε επένδυση real estate.

Η σύμβαση και το... περιβάλλον

Αν δει κανείς το πολυτελές ενήμερωτικό φυλλάδιο που μοίρασε η εταιρεία στους κατοίκους της περιοχής σε μια εκδήλωση

Μέχρι και Καζαντζάκης πωλείται στο εμπορικό της Μονής, αφού «τον ζητούν οι τουρίστες». Δεξιά: Επί Ενετοκρατίας, η Μονή οχυρώθηκε και απέκτησε το προνόμιο να διαθέτει κανόνι. Από τις μπάλες (τόπια) του κανονιού ονομάστηκε Τοπλού επί Τουρκοκρατίας.

παρουσίασης του έργου το 2005, θα πιστέψει πως οι επενδυτές είναι ακραιφνείς οικολόγοι. Ως φιλοσοφία και όραμα της «Minoan Group», όπως μετονομάστηκε επί το κρητικότερον η «Loyalward Ltd.», προβάλλεται «η εφαρμογή των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης, η προστασία των φυσικών πόρων, η ανάπλαση της Φύσης και η ενίσχυση της πολιτιστικής και περιβαλλοντικής κληρονομιάς». Παραδόξως, οι φωτογραφίες που το συνοδεύουν, αγορασμένες από κάποιο φωτογραφικό πρακτορείο, είναι παντελώς άσχετες με το φυσικό τοπίο, αγνοούν τις εκκλησιαστικές παραλίες πάνω στις οποίες θα χτιστούν τα έξι τουριστικά χωριά, αποκρύπτουν το μοναδικό οικοσύστημα της περιοχής, μέρος του οποίου έχει ενταχθεί στο δίκτυο Natura, στερούν από τον αποδέκτη τους τα αρώματα της φασκομηλιάς, του θυμαριού και της ρίγανης που κατακλύζουν τον τόπο. ▶

«Εμείς δεν είμαστε ειδικοί. Αφού το ενέκρινε το ΥΠΕΧΩΔΕ...»

Όσο για την περίφημη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), των δεκάδων τόμων και των χιλιάδων σελίδων, ποιος άραγε θα την ελέγξει, ποιος θα παρακολουθήσει εάν εφαρμόζεται; Το νομαρχιακό συμβούλιο που την ενέκρινε δεν είχε καν το χρόνο να τη διαβάσει, όπως παραδέχθηκε δημόσια ο πρόεδρος του νομαρχιακού συμβουλίου. Το ίδιο και το δημοτικό συμβούλιο Ιτάνου. «Εμείς δεν είμαστε ειδικοί. Αφού την ενέκρινε το ΥΠΕΧΩΔΕ, το έχει βασανίσει το θέμα...», ξεκαθαρίζει ο δήμαρχος Γιάννης Χατζηνάκης, συνταξιούχος στρατιωτικός. Παρόλα αυτά, υποστηρίζει ότι ο δήμος έχει τη δυνατότητα να ελέγχει αν εφαρμόζεται. Τη στιγμή που δεν μπορεί καν να ελέγξει αν εφαρμόζονται οι αποφάσεις του δημοτικού συμβουλίου σε απλά καθημερινά θέματα, όπως διαπιστώσαμε. Το δέλεαρ του 2% απ' τα δημοτικά τέλη είναι τεράστιο. «Θα έρθουν πολλοί να εργαστούν από άλλα μέρη, θα έρθουν μετανάστες, θα ζωντανέψει ο τόπος». Ο ίδιος, ωστόσο, παραδέχεται ότι η ανεργία είναι ανύπαρκτη στην περιοχή. Για τη λειψυδρία σχεδιάζει φράγματα και λιμνοδεξαμενές, αφού και ο προκάτοχός του, Γιάννης Περράκης, έχει υπογράψει ήδη σύμβαση με την εταιρεία να της παρέχει 136 κυβικά νερό την ώρα απ' τις δημοτικές γεωτρήσεις. Η ερημοποίηση δεν τον πτοεί. «Ο,τι είναι να πάθουμε θα το πάθουμε...». Πρώτο του μέλημα να συνεχίσει ο δήμος να εκμεταλλεύεται το Βάι, που σήμερα το ενοικιάζει απ' τον ηγούμενο. Ομως το Βάι είναι το φιλέτο και, όπως φαίνεται, το έχουν ήδη εξασφαλίσει οι Βρετανοί. «Τόσα κασάβραχα τους δώσαμε, να μην πάρουν και λίγο φιλέτο», φέρεται πως δήλωσε δημόσια ο Φιλόθεος.

Ο πρόεδρος του περιβαλλοντικού συλλόγου Παλαικάστρου, της πιο κοντινής στη Μονή πόλης, μιλάει για τους κινδύνους που απειλούν το οικοσύστημα, την κοινωνική δομή αλλά και τη φυσιογνωμία της περιοχής.

Μανώλης Τσαντάκης

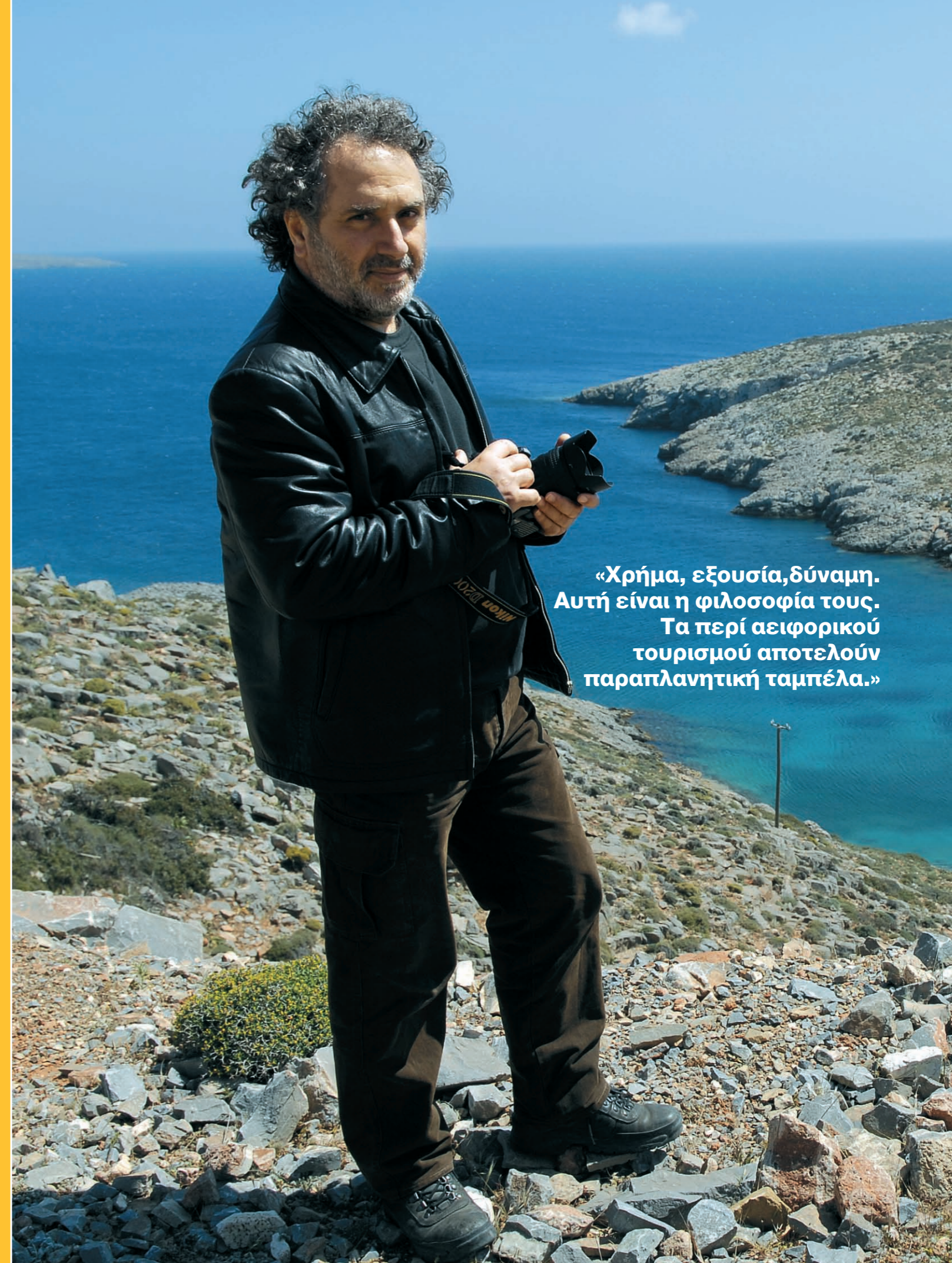
Ο 58χρονος Μανώλης Τσαντάκης, πρόεδρος του τοπικού περιβαλλοντικού συλλόγου και εξαιρετικός φωτογράφος της κρητικής γης, είναι η ψυχή της αντίδρασης στο Παλαίκαстро εναντίον της καταστροφής του θαυμάσιου αυτού προστατευόμενου τοπίου και ο μοναδικός δημοτικός σύμβουλος που καταψήφισε τη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων της εταιρείας. Το στρατηγείο του βρίσκεται στο Παλαίκαстро των 1.000 περίπου κατοίκων, την κοντινότερη πόλη στο μοναστήρι, που αποτελεί άλλωστε και έδρα του Δήμου Ιτάνου.

«Χρήμα, εξουσία, δύναμη. Αυτή είναι η φιλοσοφία τους. Το θέμα “περιβάλλον” είναι άγνωστη λέξη γι’ αυτούς. Τα περιαιφορικού τουρισμού αποτελούν παραπλανητική ταμπέλα. Διότι αειφορία ή βιώσιμη ανάπτυξη σημαίνει αυτάρκεια, μειωμένη τρωτότητα περιβάλλοντος και κοινωνίας, μειωμένη εξάρτηση από κρίσιμους πόρους, διατήρηση στρατηγικών αποθεμάτων, αποφυγή μονοκαλλιιεργειών, συνδιαχείριση, εφαρμογή της αρχής προφύλαξης. Στο πλαίσιο αυτό, το Ίδρυμα Γουλανδρή είχε προτείνει ένα συνολικό σχέδιο αξιοποίησης της περιοχής, το οποίο όμως ουδέποτε εξετάστηκε».

Μαζί με τη Γαλλίδα σύντροφό του, τη Βιργινία, και τον 20χρονο ανιψιό του Παναγιώτη μάζεψαν στο Παλαίκαστρο 80 υπογραφές, που προστέθηκαν σε εκατοντάδες άλλες οι οποίες μαζεύτηκαν στην ευρύτερη περιοχή και προσέφυγαν κατά της ΜΠΕ της εταιρείας στο ΣτΕ.

Σε συνεργασία με τις οικολογικές οργανώσεις από ολόκληρη την Κρήτη, αλλά και άλλες συλλογικότητες που δρουν στην ευρύτερη περιοχή, όπως το Ελληνικό Κοινωνικό Φόρουμ, αναδεικνύουν το θέμα σε κάθε ευκαιρία, προσπαθώντας να ξυπνήσουν συνειδήσεις, αποκαλύπτοντας το πραγματικό πρόσωπο των

«Το θέμα “περιβάλλον” είναι άγνωστη λέξη γι’ αυτούς»

**«Χρήμα, εξουσία, δύναμη.
Αυτή είναι η φιλοσοφία τους.
Τα περί αιφορικού
τουρισμού αποτελούν
παραπλανητική ταμπέλα.»**

Την εκμετάλλευση του μοναδικού φοινικόδασους στο Βάι, ιδιοκτησίας της Μονής Τοπλού, φαίνεται πως έχουν εξασφαλίσει οι επενδυτές. Η έδρα του Δήμου Ιθάκης βρίσκεται στο γειτονικό Παλαίκαстро, μια πόλη 1.000 περίπου κατοίκων.

Κάποιες επενδύσεις κρίνονται απ' όλους αναγκαίες. Όχι όμως με αποκλειστικό γνώμονα το εύκολο και γρήγορο κέρδος. Ηπιες επενδύσεις που να σέβονται το φυσικό περιβάλλον, την τοπική κοινωνία και την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά.

επενδυτών, με απλό και συγχρόνως επιστημονικό τρόπο.

Χαρακτηρίζουν παραλογισμό τη δημιουργία θερμέτου γκολφ σε μια περιοχή που απειλείται με ερημοποίηση, λόγω της τεράστιας ποσότητας νερού που απαιτείται για το πότισμα του γκαζόν, αλλά και λόγω της αυξημένης ποσότητας νερού που καταναλώνουν συνήθως οι ξένοι τουρίστες (850 λίτρα ανά άτομο ημερησίως, έναντι 100 - 200 λίτρων που καταναλώνουν αντίστοιχα οι ντόπιοι).

Επισημαίνουν ότι δημιουργείται υπερβολική πίεση στους φυσικούς και ενεργειακούς πόρους, παράγεται μεγάλος όγκος υγρών και στερεών αποβλήτων και αλλάζου χρήση μεγάλες εκτάσεις γης, ενώ προσφέρεται χαμηλού επιπέδου (συνήθως ανειδίκευτη) εποχική εργασία. Αποκαλύπτουν ότι η αφαίρεση της πολύτιμης φρυγανώδους βλάστησης που συγκρατεί το λιγυστό έδαφος και η αντικατάστασή του με γρασίδι για τα γήπεδα γκολφ ενισχύει τη διάβρωση και την απερίωση της περιοχής. Οι η άρδευση των γηπέδων μέσω σταθμών αφαλάτωσης είναι λύση ακριβή, ενεργοβόρα και εμπεριέχει τον κίνδυνο αλάτωσης του εδάφους και διατάραξης των θαλασσίων οικοσυστημάτων - όταν μάλιστα ήδη παρατηρείται μείωση στη στάθμη των υπογείων υδάτων και οι παράκτιοι υδροφόροι ορίζοντες κινδυνεύουν άμεσα από τη διεύδυση της θάλασσας. Την ίδια στιγμή που οι υδρογεωλόγοι συνιστούν ορθολογική διαχείριση του νερού, προκειμένου να επαρκέσει για τις σημερινές ανάγκες των κατοίκων.

Υπογραμμίζουν ότι σε τέτοιου τύπου επενδύσεις ο εξοπλισμός, αρκετά είδη διατροφής και τα αναλώσιμα κατά κανόνα εισάγονται, ενώ η συνήθης περιφραγή όχι μόνο αποκλείει την πρόσβαση στον τοπικό πληθυσμό, αλλά περιορίζει και τις κινήσεις των επισκεπτών εντός της μονάδας.

Τα συγκεκριμένα επιχειρήματα και οι τεκμηριωμένες πανεπιστημιακές μελέτες που κατατίθενται και συζητούνται έχουν αρχίσει να μεταστρέφουν αρκετούς κατοίκους της περιοχής, που ανυποψίαστοι στην αρχή είχαν δει θετικά την επένδυση. Συγκεκριμένα, ούτε ένας απ' όσους μίλησα δεν τάχθηκε ανοιχτά υπέρ. Οι πρόσφατες μνημες από τα δεινά της ξηρασίας, που οδήγησαν αρκετούς από τους κατοίκους στη μετανάστευση, κάνουν πλέον τους ►

© ΜΑΝΩΛΗΣ ΤΣΑΝΤΑΚΗΣ

Μέσα στις περιοχές που προορίζονται για γήπεδα γκολφ βρίσκονται και αρχαιότητες. Για παράδειγμα, το λατομείο της αρχαίας Ιτάνου βρίσκεται στην περιοχή Καλαμάκι, στη θέση Πετροκοπιό.

Ένα εκατομμύριο κυβικά μέτρα νερού για ένα γήπεδο γκολφ!

- Ένα γήπεδο γκολφ, ιδιαίτερα σε ξηροθερμικές περιοχές, όπως η Κρήτη, τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου και η Πελοπόννησος, μπορεί να απαιτεί έως και 1.000.000 κυβικά μέτρα νερού το χρόνο, όσο δηλαδή χρειάζονται 10.000 άνθρωποι για να ζήσουν.
- Η αφαίρεση της πολύτιμης φρυγανώδους βλάστησης που συγκρατεί το λιγυστό έδαφος και η αντικατάστασή του με γρασίδι είναι μια πρακτική που εγγυάται τη διάβρωση και την απεργήμωση της περιοχής. Αν για οποιοδήποτε λόγο (τουριστική ή οικονομική κρίση) σταματήσουν να αρδεύονται τα γήπεδα γκολφ, το υπερπολύτιμο χώμα θα παρασυρθεί, τη στιγμή που για να δημιουργηθεί ένα εκατοστό εδάφους χρειάζονται 500 - 1.000 χρόνια.
- Η χρήση λιπασμάτων και εντομοκτόνων στα γήπεδα γκολφ μπορεί να προκαλέσει ρύπανση του εδάφους, των επιφανειακών και υπογείων υδάτων και των ακτών, ιδιαίτερα σε περιοχές με υδατοπερατά πετρώματα. Έχει ήδη καταγραφεί η χρήση μεταλλαγμένων ποικιλιών σε γήπεδα γκολφ, χωρίς να είναι ακόμη γνωστές οι επιπτώσεις.
- Το κόστος της αφαλάτωσης υπολογίζεται σε δύο περίπου ευρώ ανά κυβικό. Η διάρκεια ζωής του εργοστασίου είναι μικρή (10 - 15 χρόνια) και οι ενεργειακές ανάγκες του μεγαλύτερες κατά 10 - 20 φορές από εκείνες των συμβατικών εργοστασίων (2 - 12 κιλοβατώρες ανά κυβικό νερού). Το ενεργειακό κόστος ενός εργοστασίου αφαλάτωσης αποτελεί το 30% - 50% του συνολικού κόστους, ενώ στα συμβατικά εργοστάσια φτάνει μόλις στο 10%. Οι αφαλατώσεις, που χρησιμοποιούνται σχεδόν αποκλειστικά για πόσιμο νερό και όχι για πότισμα, είναι διαδεδομένες κυρίως σε χώρες της Μέσης Ανατολής. Από την επεξεργασία του θαλασσινού νερού παράγεται καθαρό νερό σε ποσοστό 15% - 55% και γυρό αλμόλιπο (σαλαμούρα) σε ποσοστό 45% - 85%.

περισσότερους επιφυλακτικούς. Το νερό είναι το πολυτιμότερο αγαθό στην Ανατολική Κρήτη. Είναι και το μέγεθος της επένδυσης που τρομάζει. Οι 7.000 επισκέπτες και οι 3.000 - 4.000 εργαζόμενοι που θα έρθουν από αλλού. Ο ορατός κίνδυνος αλλοίωσης της κοινωνικής δομής και της πολιτιστικής φυσιογνωμίας. Σε έναν τόπο που διατηρεί πίστη και σεβασμό στις παραδόσεις. Που τα σπίτια παραμένουν ξεκλείδωτα ακόμα και τη νύχτα. Που η εγκληματικότητα υπάρχει μόνο μέσα στις οθόνες της τηλεόρασης.

Κάποιες επενδύσεις οπωσδήποτε κρίνονται απ' όλους αναγκαίες. Όχι όμως με αποκλειστικό γνώμονα το εύκολο και γρήγορο κέρδος. Ήπιες επενδύσεις που να σέβονται πραγματικά το φυσικό περιβάλλον, την τοπική κοινωνία και την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά. Εναλλακτικές αναπτυξιακές επιλογές, όπως οι μικρές αγροτουριστικές μονάδες και οι βιοκαλλιέργειες, τα οικολογικά, πολιτιστικά και αρχαιολογικά πάρκα. Για να μη μεταβληθεί η παρθένα αυτή περιοχή σε «πράσινη έρημο με χρυσά μπαλάκια», όπως ήταν και ο τίτλος της εισήγησης του Μ. Τοαντάκη στην ημερίδα που διοργάνωσαν την περασμένη χρονιά στη Σητεία ο τοπικός Οργανισμός Ανάπτυξης, οι Δήμοι Σητείας, Μακρύ Γιαλού, Ιτάνου και Λεύκης, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λασιθίου και η Οικολογική Ομάδα Σητείας. ■